

PIERRE BOULLE

IKAR

**PLANÉTA
OPÍC**

ĽUDIA VIAC NIE SÚ NADRADENOU RASOU

PLANÉTA OPÍC

PIERRE BOULLE

**PLANĚTA
OPÍC**

Preložila Andrea Černáková

IKAR

Pierre Boulle
LA PLANÈTE DES SINGES

Copyright © Editions Julliard, Paris, 1963, 2023

Translation © 2025 by Andrea Černáková

Jacket design © 2025 by Adrián Macho

Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0013-1

PRVÁ ČASŤ

Jinn a Phyllis si užívali skvelú dovolenku v najodľahlejšej časti vesmíru, ďaleko od obývaných telies.

V tých časoch boli medziplanetárne cesty bežné a výnimkou neboli ani medzihviezdne lety. Raketo-plány prepravovali turistov do úchvatných destinácií na Síriuse, ale aj finančníkov na preslávené burzy na Arktúre alebo Býčom oku. Jinna a Phyllis, párik záhalčivých boháčov, do kozmu privádzala výstrednosť a hádam aj štipka poézie. Len tak pre radosť si vesmírom – plachtili.

Ich loď mala tvar gule, ktorej mimoriadne tenký a ľahký plášť – plachtu – poháňal na cestách vesmírom tlak svetelného žiarenia. Takýto samostatne letiaci stroj sa v blízkosti hviezdy (no dosť ďaleko od nej, aby naň príliš nepôsobilo jej gravitačné pole) vždy pohyboval priamočiaro smerom od nej. Vzhľadom na to, že hviezdnu sústavu, v ktorej sa Jinn a Phyllis nachádzali, tvorili tri relatívne blízko stojace slnká, ich plavidlo dostávalo dávky žiarenia z troch rôznych strán. Jinn preto vymyslel mimoriadne dôvtipný systém, ktorým raketoplán ovládal a menil smer letu. Plachtu z vnútornej strany zdvojit čiernymi roletami, ktoré mohol podľa

potreby stiahnuť alebo vytiahnuť, čím sa regulovali odrazové vlastnosti vybratých partií a menila sa výslednica svetelného tlaku. Tento elastický plášť sa dal aj rozťahovať a sťahovať podľa uváženia navigátora. Keď chcel Jinn napríklad zrýchliť, napol ju, ako to len šlo, aby žiarenie zachytávala čo najväčšia plocha. Loď sa vtedy valila vesmírom závratnou rýchlosťou, z čoho sa jeho priateľke Phyllis neraz krútila hlava. Len čo sa závrat zmocnil aj jeho, vášnivo sa začali objímať a pohľady sa im strácali kdesi v dialke, v tajomných hĺbinách, ku ktorým sa nechali unášať. Keď chceli, naopak, spomaliť, Jinn len jedným tlačidlom plachtu stiahol do gule veľkej tak akurát, aby sa do nej v objatí pomesitili. Účinok svetla bol vtedy zanedbateľný a táto guľka postupne znehybnela, akoby v prázdne visela na neviditeľnom vlákne. Mladý párik trávil celé hodiny ničnerobením v opojení zo svojho malého sveta, ktorý si vybuodovali len pre seba presne podľa svojich predstáv. Jinn ho prirovnával k nepojazdnej plachetnici a Phyllis k vzduchovej bubline podmorského pavúka.

Jinn ovládal aj iné triky, ktoré vesmírni jachtári považovali za vrchol majstrovstva. Napríklad dokázal zmeniť kurz o stoosemdesiat stupňov využitím tieňa planét a niektorých obežníc. Priúčal svojmu umeniu aj Phyllis, ktorá už bola skoro taká zručná ako on a neraz aj trífalejšia. Pri riadení sa jej stávalo, že len tak pre zábavu menila smer, čo ich vtáhovalo na pomedzie ich hviezdnej sústavy, a nebála sa pritom ani magnetickej búrky, ktorá už narúšala svetelné vlny a hádzala ich loďkou ako orechovou škrupinou. Dva- či trikrát sa stalo, že Jinna z ničoho nič zobudila búrka a bolo sa treba čo najrýchlejšie dostať do prístavu. No Phyllis

mu odovzdala kormidlo, až keď na ňu nakričal, že musí okamžite spojazdniť pomocnú raketu, ktorú používali len v prípade krajnej núdze, na čo aj bol patrične hrdý.

V ten deň Jinn a Phyllis polihovali jeden vedľa druhého vo svojom guľatom vznášadle, nič ich netrápilo, len si užívali dovolenku a vyhrievali sa pod slnečnými lúčmi svojich troch slnk. Jinn so zatvorenými očami myslel len na svoju lásku k Phyllis. Phyllis ležala na boku, kochala sa pohľadom na nekonečno a zasa raz sa nechala zhypnotizovať kozmickým poňatím ničoty.

Odrazu sa zo snívania prebrala, zamračila sa a posadila. Ničotou čosi zvláštne preblyсло. Počkala pár sekúnd a znova sa objavil záblesk v podobe akéhosi lúča, ktorý akoby sa odrážal od lesklej plochy. Cit pre vesmír, ktorý si vybudovala na cestách, ju určite neklamal. To už spozornel aj Jinn, ktorý jej musel dať za pravdu, a on sa v takých záležitostiach nikdy nemýlil: vo vesmírnom priestore sa pred nimi v zatiaľ neurčitej vzdialenosti objavilo ligotavé teleso. Jinn si vzal ďalekohľad a namieril ho na záhadný objekt, pričom Phyllis sa mu opierala o plece.

„Je to malý objekt,“ poznamenal. „Vyzerá ako zo skla... Počkaj, nech sa pozriem lepšie. Približuje sa. Ide rýchlejšie ako my. Povedal by som...“

Zvážnel. Ďalekohľad mu vypadol z rúk, no Phyllis ho hneď schmatla.

„Zlatko, je to fľaša.“

„Fľaša!“

Aj ona si predmet obzrela.

„Áno, je to fľaša. Vidím ju celkom jasne. Je z čire-

ho skla. Zazátkovaná, vidím aj plombu. Vnútri je čosi biele... papier, určite nejaký rukopis. Jinn, musíme ju chytiť!“

To mal v úmysle aj Jinn, ktorý už robil všetky šikovné manévry na priblíženie k trajektórii zvláštneho telesa. Podarilo sa mu to rýchlo a už stačilo len znížiť rýchlosť gule, aby ho mohli zachytiť. Phyllis si vzápätí obliekla skafander a cez dvojité poklop vystúpila z plachtidla. Jednou rukou sa pridržovala lana, v druhej mala podberák na dlhej rúčke, ktorým chcela fľašu uloviť.

Nebolo to prvý raz, čo narazili na zvláštny predmet, a podberák im už viackrát poslúžil. Keďže sa plavili pomaly, niekedy dokonca stáli, kadečo nezvyčajné ich vo vesmíre prekvapilo a na rozdiel od cestovateľov vo veľkých lodiach mohli všetko aj zblízka skúmať. Phyllis už do sieťky zachytila pozostatky roztrieštených planét, úlomky meteoritov z hlbín vesmíru a kúsky satelitov zo začiatkov dobývania vesmíru. Na svoju zbierku bola veľmi pyšná. No ešte nikdy sa im do cesty nepriplietla fľaša, a už vôbec nie s rukopisom vnútri – v čosi také ani nedúfala.

Celé telo sa jej chvelo od nedočkavosti, kým ako pavúk na konci vlákna posunkovala voľnou rukou a do telefónu kričala svojmu druhovi: „Pomalšie, Jinn... Nie, trocha rýchlejšie, lebo okolo nás preletí. Doľava... doprava... pod, pod... Mám ju!“

Zaznel víťazoslávny výkrik a Phyllis sa vrátila na palubu aj so svojím úlovkom.

Bola to veľká fľaša s dôsledne zapečateným hrdlom a vnútri sa nachádzali zvitky papiera.

„Jinn, rozbi ju, rýchlo!“ hlasno sa dožadovala netrpezlivá Phyllis.

Pokojnejší Jinn pristúpil k odstráneniu vosku rozvážne. No keď fľašu odzátkoval, zistil, že papiere sa v nej zasekli a nedajú sa vybrať. Napokon sa podvolil priateľkinmu naliehaniu a sklo rozbil kladivom. Zvitky sa samy rozprestrelí. Šlo o veľký počet tenučkých listov, popísaných drobným písmom.

Text bol v jazyku, ktorý sa používal na Zemi a ktorý Jinn dokonale ovládal, keďže časť svojich štúdií strávil na tejto planéte.

Nemal z toho však dobrý pocit. Čosi mu bránilo pustiť sa do čítania dokumentu, ktorý sa im dostal do rúk takým zvláštnym spôsobom, no rozhodla Phyllisina nedočkavosť. Jazyk obyvateľov Zeme neovládala dobre, a tak potrebovala jeho pomoc.

„Jinn, prosím ťa na kolenách!“

Zmenšil objem gule, aby sa mohla len tak ledabolo plaviť vesmírom, uistil sa, že pred nimi nie je nijaká prekážka, potom si ľahol k svojej priateľke a pustil sa čítať rukopis.

Zverujem tento rukopis vesmíru nie v snahe získať pomoc, azda by som však takto mohol prispieť k odvráteniu desivej pohromy, ktorá hrozí ľudskej rase. Nech sa Boh nad nami zmiluje...!

„Ľudská rasa?“ prekvapene zvolala Phyllis.

„Tak sa tu píše,“ potvrdil Jinn. „Neprerušuj ma hneď od začiatku.“ A ďalej čítal.

Ja, Ulysse Mérou, som sa s rodinou znova ocitol vo vesmírnej lodi. Môžeme takto vydržať roky. Na palube pestujeme zeleninu, ovocie a chováme aj hydinu. Nič nám nechýba. Možno jedného dňa natrafíme na pohostinnú planétu. Je to želanie, ktoré sa sotva odvažujem aj vyjadriť. Tu vám predkladám verný opis svojich zážitkov.

V roku 2500 sme sa s dvoma ďalšími druhmi rozhodli preskúmať oblasť vesmíru, kde majestátne tróni obrovská hviezda Betelgeuze, a tak sme nasadli do vesmírnej lode a vyrazili na cestu.

Bol to ambiciózny zámer, nikto zo Zeme sa na čosi také dovedty nepodujal. Betelgeuze alebo Alfa Orio-

nis, ako ju nazývali naši astronómovia, sa nachádza približne tristo svetelných rokov od našej planéty. Je pozoruhodná vo viacerých ohľadoch. V prvom rade upúta svojou veľkosťou: jej priemer je tristo- až štyristonásobkom priemeru nášho Slnka, čo znamená, že keby sa pomyselne prekryli ich stredy, tento obor by sa rozpínal až k dráhe Marsu. Jasnosťou ide o hviezdou prvej veľkosti, pričom je aj najjasnejšou hviezdou súhvezdia Orión, ktorú zo Zeme vidieť voľným okom. Za zmienku stojí aj jej nezvyčajne pôsobivé červeno-oranžové žiarenie. Napokon treba spomenúť, že je to hviezda s nestálou jasnosťou, ktorá periodicky kolíše vzhľadom na premenlivosť jej priemeru. Betelgeuze je pulzujúca premenná hviezda.

Prečo sme si v časoch, keď bola preskúmaná slnečná sústava a všetky jej neobývané planéty, vybrali za cieľ prvého medzhviezdneho letu takú vzdialenú hviezdu? Presadil ho vedec profesor Antelle. Na financovanie tejto výpravy obetoval celý svoj obrovský majetok. Bol jej hlavným organizátorom, vedúcim, dokonca sám navrhol aj vesmírnu loď a riadil jej výrobu. Cestou mi vysvetlil, prečo sa tak rozhodol.

„Môj drahý Ulysse, cesta na Betelgeuze pre nás nie je náročnejšia a je len o čosi dlhšia ako cesta na omnoho bližšiu hviezdu, akou je napríklad Proxima Centauri,“ tvrdil.

Na tomto mieste sa mi zdalo vhodné zaprotestovať a pochváliť sa svojimi čerstvo nadobudnutými vedomosťami z oblasti astronómie.

„Len o čosi dlhšia?! Veď Proxima Centauri je vzdialená len štyri svetelné roky, zatiaľ čo Betelgeuze...“

„... je vzdialená tristo svetelných rokov, viem. No

aj tak nám cesta nebude trvať ani dva roky, čo je len o čosi viac, než by nám trvalo dostať sa do oblasti Proxima Centauri. Myslíte si opak, pretože ste zvyknutý na tie blšie skoky, akými sú lety na naše planéty. Vtedy sa dá zrýchliť len pri štarte, lebo trvajú iba pár minút, pričom rýchlosť letu je smiešne nízka a nedá sa s tou našou ani porovnať... Je načase, aby som vám čo-to vysvetlil o chode nášho plavidla.

Vďaka zdokonaleným raketám, na ktorých vývoji som pracoval, sa táto loď môže pohybovať tou najvyššou možnou rýchlosťou, akú si dokážeme predstaviť pre hmotné telesá, to znamená rýchlosťou svetla mínus epsilon.“

„Mínus epsilon?“

„Inými slovami, rozdiel bude nepatrný, rádovo miliardtiny, ak mám byť presnejší.“

„Fajn, zatiaľ tomu rozumiem,“ odvetil som.

„Mali by ste tiež vedieť, že pri tejto rýchlosti sa v porovnaní so Zemou značne rozťahuje čas, a rozdiel narastá so zrýchlením. Odkedy sme sa začali rozprávať, prešlo len pár minút, no na našej planéte zatiaľ ubehli mesiace. Čas pre nás v podstate prestane plynúť, pričom nezaznamenáme nijaké zmeny. Pár sekúnd, pár vašich a mojich úderov srdca bude zodpovedať niekoľkým pozemským rokom.“

„Tomu ešte rozumiem. Veď vďaka tomu je tu nádej, že neumrieme prv, než tam dorazíme. No prečo cesta potrvá dva roky? Prečo sa to nedá stihnúť za pár dní alebo len niekoľko hodín?“

„K tomu sa chcem dostať. Aby sme totiž dosiahli rýchlosť, v ktorej už neplynie čas, a zrýchlenie nám pritom nepoškodilo organizmus, potrebujeme rok.

A ďalší rok budeme potrebovať na spomalenie letu. Je vám teda jasný náš letový plán? Dvanásť mesiacov budeme zrýchľovať, dvanásť mesiacov brzdiť. Medzitým prejde len pár hodín letu, ale vtedy zdoláme najväčší úsek z našej trasy. Takže už rozumiete, prečo cesta na Betelgeuze netrvá dlhšie než na Proximu Centauri? Keby sme leteli tam, museli by sme rovnako rok zrýchľovať, potom rok spomaľovať a medzitým by uplynulo možno pár minút namiesto hodín. Rozdiel by bol nepodstatný. Keďže starnem a na ďalšiu cestu sa už určite nevydám, rozhodol som sa hneď pre vzdialenejší cieľ aj s nádejou, že tam nájdeme svet celkom odlišný od toho nášho.“

Takýmito rozhovormi sme si na palube krátili čas a zároveň som musel uznať, že vedomosti profesora Antella sú naozaj ohromné. Nebolo oblasti, ktorú by nepreskúmal, a tešil som sa, aký úžasný človek vedie túto našu dobrodružnú výpravu. Ako predpokladal, cesta nám trvala približne dva roky nášho času, pričom na Zemi zatiaľ uplynulo tri a pol storočia. V tom tkvela aj jediná nevýhoda takej ďalekej destinácie: keby sme sa jedného dňa vrátili, planéta by bola o sedemsto až osemsto rokov staršia. Tým sme sa však vôbec netrápili. Dokonca som profesora podozrieval, že únik pred ľuďmi svojho veku považoval za akúsi vedľajšiu výhodu. Často priznával, že ho privádzajú do...

„*Ludia, stále ľudia,*“ *poznamenala Phyllis.*

„*Ludia,*“ *potvrdil Jinn.* „*Tak to tu stojí.*“

Počas letu sme nezaznamenali nijaké ťažkosti. Vyštartovali sme z Mesiaca. Zem a planéty sa nám veľmi rýchlo stratili z dohľadu. Slnko na oblohe sa nám pred očami zmenšovalo na veľkosť pomaranča, slivky,

potom už bolo len bezrozmerným žiarivým bodom, obyčajnou hviezdou, ktorú dokázal spomedzi miliárd hviezd v galaxii na základe svojich vedomostí rozpoznať len profesor.

Žili sme teda bez Slnka, no nijako nás to neobmedzovalo, lebo loď mala rovnako silné svetelné zdroje. Ani sme sa nenudili. Profesorovo rozprávanie bolo pútavé a ja som sa toho za tie dva roky naučil viac než za celý predchádzajúci život. Zároveň som sa oboznámil so všetkým, čo riadenie lode vyžadovalo. Bolo to v podstate ľahké – stačilo dať inštrukcie elektronickým prístrojom, ktoré všetko prepočítali a rovno aj vykonali, čo bolo treba.

Príjemné rozptýlenie sme nachádzali v záhrade. Zaberala podstatnú časť lode. Profesor, ktorý sa okrem iného zaoberal aj botanikou a poľnohospodárstvom, chcel cestu využiť na overenie niektorých svojich teórií o raste rastlín vo vesmíre. Ako pozemok nám slúžil oddelený priestor v tvare kocky s desaťmetrovou hranou. Boli v ňom police, a tak sa využíval celý jeho objem. Pôda sa obnovovala chemickými hnojivami a sotva dva mesiace po štarte sme sa mohli tešiť z bohatej úrody zeleniny, ktorá nám zabezpečovala zdravú stravu. Nezabudlo sa ani na príjemné veci – mali sme aj kvetinový záhon, o ktorý sa profesor s láskou staral. Tento čudák nalodil aj zopár vtákov, motýle a jednu opicu, malého šimpanza, ktorému sme dali meno Hektor a ktorý nás zabával svojimi kúskami.

Bolo isté, že hoci učený Antelle nebol mizantrop v pravom zmysle slova, o ľuďoch sa viac nezaujímal. Často vyhlasoval, že od nich toho veľa už nečaká, a to iste vysvetľuje...

„Mizantrop?“ začudovala sa znova Phyllis. „Ludia?“

„Ak ma budeš stále prerušovať,“ poznamenal Jinn, „nikdy to nedočítam. Snaž sa to pochopiť, aj ja to tak robím.“

Phyllis prisahala, že už ani nemukne, a slovo dodržala.

... to iste vysvetľuje, že do lode – dosť veľkej pre viacero rodín – zhromaždil mnoho druhov rastlín, nejaké zvieratá, no obmedzil sa len na troch pasažierov: seba, Arthura Levaina, svojho žiaka, mladého nádejného fyzika, a mňa, Ulyssa Méroua, málo známeho novinára, s ktorým sa profesor náhodne stretol pri jednom interview. Keď zistil, že nemám rodinu a celkom slušne hrám šach, navrhol mi, že ma zoberie so sebou. Hoci sa moja reportáž dostane na verejnosť najskôr o osemsto rokov – a možno práve z tohto dôvodu –, bude jedinečná. Preto som jeho ponuku s nadšením prijal.

Cesta teda ubiehala hladko, jedinou mrzutosťou bolo vyššie preťaženie počas roku zrýchlenia a potom aj počas roku spomalenia. Museli sme si zvyknúť na to, že sme svoje telá vnímali ako dvojnásobne ťažšie v porovnaní s hmotnosťou na Zemi, čo nás spočiatku unavovalo, no veľmi rýchlo sme si zvykli. V medziobdobí úplne zanikla gravitácia a my sme zažili všetky tie zvláštnosti patriace k beztiažovému stavu. Trval však len niekoľko hodín a neznamenal pre nás nijaké obmedzenia.

Po dlhej ceste sme sa jedného dňa napokon mohli pokochať úplne novým pohľadom na oblohu a hviezdou Betelgeuze.